

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis referuntur sententiæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

DISPUTATIO PRIMA.

De Lege, in communi.

Ad quæst. 90. D. Thomæ, & duas sequentes:

UM juxta Apostolum ad Roman. 6. peccati cognitio per legem habeatur, ipsumque peccatum legis transgressio sit, ad perfectiorem Tractatus de peccatis intelligentiam, tractationem de legibus subjungimus. Et quia recta doctrinæ methodus exigit, ut ab universalibus ad particularia descendamus, primò agemus de lege in communi, deinde varias ejus species exponemus.

ARTICULUS I.

Vtrum lex essentialiter pertineat ad intellectum, vel ad voluntatem?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

Notandum primò, hoc nomen *lex* dici, vel à legendo, eò quòd homo in ipsa legit quòd illi agendum vel omittendum est, aut quia leges olim scripto tradebantur, ut ab omnibus legerentur, ut Ildorus ait lib. 2. Etymol. cap. 10. Vel ab eligendo, ut Cicero lib. 1. de legibus censet, quia ipsa lex est regula eligendorum. Vel juxta D. Thomam hic art. 1. Cassiodorus, & Damasceni commentatorem, lib. 4. sol. cap. 23. à ligando, quia per eam ligantur subditi ad ipsius observantiam, ut ait S. Doctor. Vel ut loquitur Cassiodorus apud prædictum Damasceni commentatorem, eò quòd animos nostros liget, suisque teneat obnoxios constituit. Et hæc etymologia fundamentum habet in Scriptura, in qua leges sapientis ab hoc effectu ligandi, vincula appellantur: Psal. 2. Dirumpamus vincula eorum. Jeremia 2. A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: Non serviam.

Notandum secundò ex Sylvestro, verbo *Lex* num. 1. hæc nomina *lex*, *jus*, *statutum*, aut *constitutio*, idem significare. Dicitur enim *jus*, quatenus ostendit unicuique tribuendum esse quòd suum est. Dicitur *statutum*, quia stabile & firmum debet esse ad omnes. Dicitur *constitutio*, quatenus plurium consilium & consensus debet præcedere & concurrere ad stabiliendam legem. Denique dicitur *lex*, quatenus per eam ligantur subditi ad ipsius observantiam.

Notandum tertio, nonnulla esse, quæ non nisi improprie leges appellantur, cujusmodi est naturalis inclinatio & impulsio appetitus sensitivi ad malum, quæ ad Roman. 7. vocatur *lex peccati*; & naturalis a quantum necessitas à Deo imposita ne transeant fines suos, Proverb. 8. Quando appendebat fundamenta terra, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos; id est quando ponebat causas, quibus intra certos terminos aquæ continerentur. Demum *lex* accipitur lato mo-

do pro norma seu regula quarumcumque actionum tam intellectus quam voluntatis, ut cum dicimus leges Dialecticæ & Grammaticæ. De lege sic late & improprie accepta, non agimus in presenti, sed illam in propria & stricta acceptione, prout est regula & mensura actuum humanorum, consideramus.

Demum existentiam seu necessitatem legum, ut certam & manifestam supponimus; eam enim insinuat ipsa natura creature intellectualis, quæ cum non possit esse sibi regula moralium operationum, necessitatis eget aliquo superiore, à quo certà lege & normâ in suis operationibus dirigatur, ne à fine ad quem creata est aberrer. Cum enim ipsa natura defectibilis sit, & à fine honestatis ad quem inclinatur, deflectere possit, necessitatis est aliqua lex, quæ illam per certam normam ad suum finem dirigat. Quæ ratio non solum demonstrat necessitatem legis naturalis ad finem naturalem consequendum, sed multò magis necessitatem legis supernaturalis ad finem supernaturalem obtinendum; nam cum hic sit altior, & humanæ menti naturaliter ignotus, homo non potest ad illum pertinere, nisi & altiori lege dirigatur, & auxilijs supernaturalibus adjuvetur. Eadem ratio probat, in omni statu legem necessariam fuisse creaturæ intellectuali, cum in omni statu maneat subiecta Deo, & dirigibilis in ordine ad aliquos saltem actus, quibus finem suum naturalem vel supernaturalem consequatur.

Potest etiam legum necessitas ac utilitas ipsâ experientiâ comprobari, cum constet nullam Republicam absque legibus stare posse; alioquin adulteria, furta, homicidia, & quælibet alia scelera, quæ statim Republicam funditus evertunt, impunè grassarentur, juxta illud vulgatum Augustini: *Memorâ justitiæ (quæ per leges potissimum statuitur) quid sunt regna, nisi magna latrocinia?* Cui etiam consonat illud Ildori lib. 5. Etymologiarum vel Originum cap. 20. *Facta sunt leges, ut humano sætu humana coerceatur audacia; tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refranctur nocendi facultas.* Quare merito ait Aristoteles 3. Rhetoricorum, Republicæ salutem in legibus constitutam esse.

Huc revocari possunt quædam legis encomia, quibus ejus necessitas & utilitas optime declaratur. Nam lege 1. ff. de legibus sic dicitur: *Lex est commune præceptum, virorum prudentium consilium; & licet torum correctio, communi Republicæ sponsio.* Dicitur etiam *lex mens & consilium æquitatis, virtutum adiutrix, vitiorum expultrix, justitiæ lumen ac columen, mentis lucerna, & regula actionum humanarum.* Demum ut ait Augustinus lib. de Spiritu & littera: *Lex data est, ut gratia acquireretur; gratia data est, ut lex adimpleretur.*

His

5. His suppositis, quantum ad nomen, & necessitatem, atque existentiam legis, ut ipsius quidditatem & essentiam declaremus, inquirimus, an lex essentialiter ad intellectum vel ad voluntatem pertineat, & cujus ex illis potentis actus existat? In cujus difficultatis resolutione tres reperio Theologorum sententias. Alii enim censent, legem ad voluntatem pertinere, alii ad intellectum, alii ad utramque potentiam. Primum docent Alphonsus à Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 1. Joannes Medina Codice de Oratione quaest. 2. & Suarez lib. 1. de legibus cap. 5. num. 24. ubi legem in Principe existentem ait esse actum ipsius voluntatis iustæ & rectæ, quo vult inferiorem obligare ad hoc vel illud faciendum. Secundum asseritur à D. Thoma hic art. 1. & ab omnibus ejus Discipulis, quos sequuntur Vazquez & Valentia, Azorius, & alii. Tertium denique sententiam, in utroque actu intellectus & voluntatis essentiam legis constituentem; tenent Gerson Alphabero 2. de potestate Ecclesiæ, considerat. 13. qua est de origine juris & legum, Gregorius Ariminensis in 1. dist. ultimâ quaest. unica, & Beccanus in Tractatu de legibus cap. 1.

§. II.

Sententia D. Thomæ præfertur.

Dico igitur, lex, quantum ad suam substantiam, consistit in actu intellectus, sed præsuppositivè, & de connotato, importat actum voluntatis.

6. Prima pars est D. Thomæ hic art. 1. ubi illam probat primò, in argumento *sed contra*, ex eo quod ad legem pertinet præcipere & imperare: Sed hoc essentialiter pertinet ad intellectum, ut ostenderit supra quaest. 17. art. 1. ubi sic ait: *Imperare est essentialiter actus rationis, imperant enim ordinat eum cui imperat ad aliquid agendum, intimando, vel denuntiando: Sic autem ordinare per modum cuiusdam intimationis est rationis.* De quo fusè in Tractatu de actibus humanis.

Diff. 11. ad 3. Deinde in corpore articuli sic discucit: Lex nihil est aliud, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, secundum quam inducitur quis ad agendum, vel ab agendo retrahitur; Sed regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet: Ergo lex quantum ad suam substantiam est aliquid rationis. Minor patet, Majorem verò sic ostendit. In unoquoque genere id quod est principium, est mensura & regula illius generis; nam unitas quæ est principium numeri, est mensura omnium numerorum; & motus primus cœli, qui est primus in genere motuum, est mensura omnium motuum corporum inferiorum: Sed ratio est primum principium actuum humanorum: Ergo regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet.

7. Potest in super suaderi conclusio hac ratione: Essentiale est legi obligare subditum sibi ad agendum vel omittendum aliquid; unde, ut supra ex D. Thomæ, & Cassiodoro dicebamus, lex à ligando dicitur: Sed sola voluntas superioris non obligat subditum, quantumcumque cognoscat illum, donec ipsi intimeretur: Ergo ratio legis non in actu voluntatis, sed in præcepto, aut intimatione intellectus consistit. Major constat, Minor etiam est certa, etsi enim aliquis sciat voluntatem Principis sui esse ut faciat aliquid, non tenetur facere, quousque sibi intimeretur. Item

Tom. III.

A Religiosus non tenetur facere voluntatem sui superioris ante intimationem. Contra verò, si aliquid præcipiat superior, etiam si non habeat voluntatem ut ponatur in executione, tenetur subditus exequi; sicut Abraham, instante præcepto Dei, tenebatur filium Isaac sacrificare, licet Deus non haberet voluntatem efficacem, ut sacrificaretur.

His addi possunt plura Scripturæ loca, quibus lex nomine lucis significatur: Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui.* Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum illi, inmans oculis: Proverb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux.* Item Chaldaicè lex dicitur *Vrajeta*, à verbo *Vr*, quod est illuminare, quasi ejus munus sit lucere, splendescere, & illuminare: Sed lumen ac illuminatio ad intellectum pertinent, cum illuminatio in spiritualibus, nihil aliud sit, quam veritatis manifestatio, juxta illud ad Ephes. 5. *Omne quod manifestatur lumen est.* Ergo lex, quantum ad suam substantiam ad intellectum pertinet. Unde Augustinus lib. 1. de libro arbit. cap. 6. legem dicitur, *rationem iuriam, cui semper obtemperandum est.* Et Cicero lib. 1. de legibus, legem naturalem sic describit: *Lex (inquit) est ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ faciendâ sunt, prohibetque contraria.*

Quod verò lex præsuppositivè & de connotato importet actum voluntatis, ut secunda pars conclusionis asserit, manifestum est: Tum quia proprium est legis movere subditos ad aliquid agendum: Solus autem intellectus absque voluntate non potest movere. Tum etiam, quia lex non pertinet ad intellectum speculativum; sed ad practicum, & consistit, ut ostendimus articulo sequenti, in actu imperii: Sed actus imperii, licet elicivè, & quantum ad substantiam, sit ab intellectu, supponit tamen & connotat actum voluntatis, à quo efficaciam & vim movendi participat, ut docet D. Thomas supra quaest. 17. art. 1. Ergo licet lex quantum ad suam substantiam ad intellectum pertineat, præsupponit tamen actum voluntatis, illumque de connotato importat. Unde si nihil aliud velint Gregorius, & Beccanus, alique Authores, qui legem ad intellectum & voluntatem pertinere existimant, à veritate non aberrant; si verò intendunt, legem substantialiter & ex æquo ad voluntatem & intellectum spectare, falsum asserunt, cum repugnet unum simplicem actum esse elicivè & quoad substantiam à duabus potentis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt in primis Adversarii aliqua Scripturæ testimonia, in quibus lex Dei appellatur voluntas Dei: Psalm. 39. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus vultus, & legem tuam in medio cordis mei.* Psalm. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filio Israel voluntates suas;* id est leges & præcepta sua. Et 2. Machab. 1. *Dei vobis cor omnibus ut colatis eum, & fatiatis ejus voluntatem, id est legem ejus servetis.*

Leges quoque civiles dicuntur esse placita Principum, Institut. de jure naturali, gent. & civili §. *Constat*, ibidemque §. *Sed & quod dicitur: Quod Principi placuit, legis habet vigorem.* Et Augustinus lib. 4. de civit. Dei cap. 6. *Arbitria (inquit) Principum pro legibus erant.* Deinum Aristoteles in Rhetoricâ ad Alexandrum, cap. 1.

§ II 3

2. ad 2.